

**RAPORTTI TUTKINTOJEN SUUNNITTELUN,
OSAAMISEN ARVIOINNIN JA TUTKINTOJEN
MYÖNTÄMISEN LAADUNVARMISTUKSESTA
AMMATILISESSA KOULUTUKSESSA –
JOHTOPÄÄTÖKSIÄ**

KUTSUSEMINAARIT
3.6.2016 ja 16.11.2016
Development session
on the topic "QA of
qualification design,
assessment and
certification" PROJECT
NUMBER - 574310-EPP-
1-2016-1-FI-EPPKA3-
EQAVET - NRP

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Seminaarien osallistajat:

Aaltola Maija, Omnia
Ahtikari Merja, Helsingin Diakoniaopisto
Finne Pia, Vaasan aikuiskoulutuskeskus
Halmevuo Tiina, Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda
Huttunen Marjut, Ammattiopisto Luovi
Isokallio Matti, Satakunnan koulutuskuntayhtymä
Kaivola Riitta, Ammattiopisto Luovi
Kankare Tuike, Turun ammatti-instituutti aikuiskoulutus, Sivistystoimiala, Turun kaupunki
Karjalainen Raisa, Etelä-Savon ammattiopisto, Etelä-Savon Koulutus Oy
Karusaari Riitta, Lapin matkailuopisto, Rovaniemen koulutuskuntayhtymä
Kivelä Hillevi, Vaasan ammattiopisto
Koski Leena, Opetushallitus
Lassila Hillevi, Sedu
Leimu Petri, Turun Ammattiopistosäätiö
Leppimäki Siru-Liina, Opetushallitus
Liimatainen Anne, Opetushallitus
Lindman Johan, Vaasan ammattiopisto
Neuvonen Satu, Tampereen Aikuiskoulutuskeskus
Oikarinen Esa, Kainuun ammattiopisto, Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos
Pekkala Arto, Opetushallitus
Riihimäki Tarja, Opetus- ja kulttuuriministeriö
Räkköläinen Mari, Karvi
Saarikko Taina, Jyväskylän ammattiopisto
Stenbacka Åsa, Vaasan ammattiopisto
Ståhl Boris, Yrkesakademin
Syrjälä Marita, Sedu
Tiainen Marjukka, Pajulahti Olympic Training Center
Tornberg Anne, Ammattiopisto Luovi
Wiman Sirkka, Omnian aikuisopisto

Action Grant 2016 – Support to the European Quality Assurance in Vocational Education and Training National Reference Points (EQAVET NRP)

Decision number – 2016 – 0776 / 001 – 001

Project Nr 574310-EPP-1-2016-1-FI-EPPKA3-EQAVET-NRP

Hanke on rahoitettu Euroopan komission tuella. Tästä julkaisusta vastaavat ainoastaan sen laatijat, eikä komissio ole vastuussa siihen sisältyvien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Tutkintojen suunnittelun, osaamisen arvioinnin ja tutkintojen myöntämisen laadunvarmistus ammatillisessa koulutuksessa

Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyössä järjestämien kutsuseminaarien tavoitteena oli edistää tutkintojen suunnitteluun, osaamisen arviointiin ja tutkintotodistusten antamiseen liittyvää laadunvarmistusta osana koulutuksen järjestäjän toimivaa laadunhallintajärjestelmää. Kutsuseminaarit toteutettiin osana ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan yhteispisteen projektia. Tähän artikkeliin on koottu kutsuseminaarien keskustelujen pohjalta keskeisiä asioita, joita koulutuksen järjestäjän tulisi ottaa huomioon tutkintojen suunnittelun, osaamisen arvioinnin ja tutkintotodistusten antamisen laadunvarmistuksessa.

Ammatillisen koulutuksen reformin eteneminen

Koulutuksen järjestäjän tulee seurata ammatillisen koulutuksen reformin linjauksien kehittymistä, jotta koulutuksen

järjestäjä voi suunnata laadunvarmistusta sen mukaisesti ja ennakoida tarvittavia toimenpiteitä. Ammatillisen koulutuksen reformi edellyttääkin sekä toimintojen uudelleen tarkastelua että myös toimintatapojen muokkaamista reformin linjauksia tukevaksi. Muutokset haastavat muun muassa työelämäyhteistyön edelleen kehittämiseen. Ei voida kuitenkaan vaikuttaa suoraan siihen, miten työpaikat toimivat, mutta voidaan pohtia, miten voitaisiin kehittää yhteistyötä niin, että se palvelee joustavasti molempia osapuolia. Koulutuksen järjestäjällä tulisivikin olla annettavaa työpaikoille.

Laadunhallintajärjestelmän kehittäminen

Hallituksen esityksessä edellytetään toimivaa laadunhallintaa. On todennäköistä, että laatukseskustelua käydään jatkossa yhä enemmän, sillä toimivan laadunhallinnan varmistaminen tulee olemaan yksi keskeisimmistä haasteista reformissa. Laadunhallinnan kehittäminen edellyttää koulutuksen järjestäjän sitoutumista laadunhallintajärjestelmänsä jatkuvaan kehittämiseen ja parantamiseen.

Laatukulttuurin huomioon ottaminen

Laatukulttuuri on toimivan laadunhallinnan kannalta keskeinen asia. Koulutuksen

järjestäjän tulee ottaa huomioon, että toimiva laadunhallintajärjestelmä tarvitsee paitsi hyvät rakenteet ja menettelytavat mutta myös laatukulttuurin, joka tukee laadunhallintaa. On olemassa erilaisia työkaluja keskustelunavaukseen siitä, minkälainen laatukulttuuri organisaatiossa vallitsee, esimerkiksi Q-KULT-työväline oppilaitoksen organisaatiokulttuurin analysointiin. Työvälineen avulla voidaan selvittää, miten tietynlainen oppilaitoksen organisaatiokulttuuri vaikuttaa laadunhallintajärjestelmän toteutukseen ja/tai sen edelleen kehittämiseen. Oppilaitoksen laadunhallintajärjestelmä voi hyötyä oppilaitoksen kulttuurista, mutta kulttuuri voi myös rajoittaa laadunhallintajärjestelmän käyttöä. Siksi on hyödyllistä tietää, minkälainen organisaatiokulttuuri on omissa oppilaitoksessa. Lisäksi Q-KULT-työvälineen avulla saadaan tietoa siitä, tukeeko organisaatiokulttuuri tavoitellun laatukulttuurin kehittymistä.

Johtaminen ja sisäiset auditoinnit

Sisäisen laadunvarmistuksen kannalta hyvä johtaminen, erityisesti pedagoginen johtaminen, luo laadunhallinnalle perustaa. Sisäistä laadunvarmistusta voidaan käytännössä toteuttaa mm. sisäisillä auditoinneilla ja vertaismentoroinnilla.

Tiedonhallinta sekä dokumentit

Tiedonhallinnalla on suuri merkitys laadunhallinnassa. On tärkeää saada oikea-aikaista ja virheetöntä tietoa sekä sisäiseen käyttöön että viranomais seurantaan. Koulutuksen järjestäjän laadunvarmistuksen kannalta prosessien uudelleen kuvaus ja nimeäminen voi olla tarpeen, sillä dokumentit ja ohjeet ovat tärkeä osa laadunhallintaa, ja myös kieli rakentaa todellisuutta.

Prosessikuvaukset konkretisoituvat toimintaohjeena. On tärkeää, että henkilöstöllä on selkeät toimintaohjeet. Esimerkiksi sisäisellä auditoinnilla voidaan varmistaa, toimitaanko toimintaohjeen mukaan.

Palautteet on tärkeää analysoida. Palautetta ei siis pidä kerätä palautteen vuoksi, vaan keräämisen tulee olla tietoista ja palautetta tulee käyttää kehittämiseen. Paras tulos palauteprosessista saadaan, kun kiinnitetään huomiota siihen, mitä kerätään, milloin kerätään ja mihin palautetieto johtaa.

Ulkoisen arviointi ja toisilta oppiminen

Ulkoiseen arviointiin liittyen lakiehdotuksen pykälässä 109 todetaan muun muassa seuraavaa: "Koulutuksen järjestäjän on myös säännöllisesti osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa ja laatu järjestelmiensä arviointiin

sekä julkistettava järjestämänsä arvioinnin tulokset.” Ulkoisiin auditointeihin ja kilpailuihin valmistautuminen parantaa jo itsessään laadunhallintaa, mutta on myös hyödyllistä saada ulkopuolista näkemystä toimintaan. Toisilta oppimista ja parhaiden käytäntöjen jakamista tulisi hyödyntää nykyistä enemmän. Lisäksi laatuverkostoihin osallistuminen ja yhdessä tapahtuva kehittämistyö on koettu hyödylliseksi.

Tutkintorakennemuutoksen huomioon ottaminen

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne muuttuu. Tällä hetkellä perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja on noin 350. Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne muuttuu niin, että 1.1.2019 tutkintoja on 162 kappaletta. Vain noin 50 nykyistä tutkintoa säilyy sellaisenaan, mutta näihinkin saattaa tulla työelämän muutoksista aiheutuvia uudistuksia. Näin ollen lähes kaikki tutkinnot tulevat jotenkin muuttumaan. Tutkintojen laadun varmistamiseksi muutokset edellyttävätkin muun muassa arvioijien perehdyttämistä.

Koulutustarjonta

Koulutustarjonnassa tulee ottaa huomioon valtakunnalliset ja alueelliset tarpeet. Lisäksi koulutustarjonnan tulisi olla sellaista, että se mahdollistaisi sekä nopeammin että

hitaammin etevien opiskelijoiden sujuvan etenemisen opinnoissaan. Koulutustarjonta suunnitellaan yhteistyössä työelämän kanssa koulutustarpeiden ennakkoinnin pohjalta ja vastuullinen koulutuksen järjestäjä rajoittaa tarvittaessa aloituspaikkojen määrää.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Toisella koulutuksen järjestäjällä suoritettujen opintojen tunnustamisen koetaan olevan melko mutkatonta, mutta muualla tapahtuneen ja arkioppimisen tunnistaminen ja tunnustaminen taas koetaan haastavaksi. Henkilöstön perehdyttäminen tunnustamisen ja tunnustamisen periaatteisiin, menetelmiin ja käytäntöihin on tärkeää. Tulee olla selvillä, kenen toimesta tunnustamista ja tunnustamista tehdään. Osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen pitäisi olla systemaattista, eikä se saa pohjautua yksittäisen henkilön näkemyksiin. Tunnistettaessa ja tunnustettaessa tutkintokokonaisuus tulisi tuntea laajasti ja riittävän syvällisesti, jotta voidaan varmistaa opiskelijoiden laaja-alainen osaaminen ja tutkinnon myöntämisen laatu. Tärkeää olisi myös huolehtia siitä, että KV-vaihtojen ja aiemman työkokemuksen myötä tullut osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan. Lisäksi on tärkeää seurata, mitä tapahtuu henkilökohtaisella opintopolulla tunnustamisen ja tunnustamisen jälkeen.

Henkilökohtaistaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee tällä hetkellä laatia yhdessä ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavaan perustutkintoon opiskelevan opiskelijan kanssa opiskelijan yksilöllisiin tavoitteisiin ja valintoihin perustuva henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jota päivitetään opiskelun aikana. Lisäksi tulee seurata sitä, miten tämä henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), ja tulevaisuudessa henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOS) toteutuu jatkossa sekä nuorten että aikuisten kohdalla.

Mikäli opiskelija ei henkilökohtaistamisen myötä kulje enää ryhmän mukana, vaatii tämä opiskelijalta itsenäisyyttä ja itsenäisen opiskelun valmiuksia. Ryhmäytyminen nähdään tärkeänä, ja sen onnistumista tulisikin pyrkiä edistämään henkilökohtaistamisen rinnalla.

Tärkeää on myös ratkaista opiskelijan ohjausprosessit ja se, millainen rooli siinä on eri toimijoilla, kuten ryhmänohjaajilla. Tulee ratkaista, miten ohjaus järjestetään. Esimerkiksi, onko opiskelijalla sama ohjaaja läpi opintojen vai vaihtuuko ohjaaja.

Sidosryhmien osallistaminen

Opiskelijapalautteita tulee kerätä tarkoituksenmukaisesti, oikeista asioista ja riittävästi, muttei liikaa. Palautteet tulee käsitellä yhdessä opiskelijoiden kanssa sekä tehdä palautteen pohjalta korjaavia toimenpiteitä tai muita kehittämistoimia. Opiskelijan osallistuminen opiskelunsa suunnitteluun on laadunhallinnan kannalta tärkeää varmistaa. Työelämän näkökulma tulee myös ottaa huomioon. Aito vuoropuhelu esimerkiksi palautteiden pohjalta tai erilaisten yhteistyöfoorumien avulla on koulutusprosessien ja niiden laadunhallinnan kehittämisessä tärkeää.

Osaamisen arvioinnin laadunvarmistus

Tulevaisuudessa on vain yksi tapa näyttää osaaminen, kun ammattiosaamisen näytöt ja tutkintotilaisuuksien arviointi poistuvat erillisinä. Osaamisen arviointiin tulisi siis yksi, näyttöperusteinen, osaamisen hankkimistavasta riippumattomampi tapa suorittaa ammatillinen tutkinto. Osaamisen arvioinnin laadunvarmistus, osaamisen arviointi sekä sen varmistaminen, että tutkinnon saajalla on tarvittava osaaminen, onkin tärkeää puuttuvan osaamisen hankkimisen polkujen ja puuttuvan osaamisen hankintaprosessien laadun varmistamisessa.

Arvioijien koulutus ja pätevyys

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa arviointiin osallistuvien työelämäosapuolten arviointiosaaminen, mikä vaikuttaa myös tutkinnon myöntämisen ja arvioinnin laatuun. Myös opettajien arviointiosaamisesta ja heidän työelämäntuntemuksensa ajanmukaisuudesta tulee huolehtia mahdollisuudesta tarvittaessa osallistua opettajien työelämäjaksolle. Uusiin tutkinnonperusteisiin sisältyvät uudet arviointikuvaukset vaativat myös perehdyttämistä. Arviointiosaamisen vahvistaminen on tärkeää.

Arvioinnin virheiden tiedostaminen ja tutkinnon perusteiden tuntemus

Arvioinnin laatua pohdittaessa on syytä kiinnittää huomiota siihen, mitkä arvioinnin mahdolliset virheet ovat. Arvioija voi tehdä virheen esimerkiksi tulkitessaan arviointikriteereitä. Tutkinnon perusteiden ja tutkinnon muodostumissääntöjen tarkka tuntemus ehkäiseekin osaltaan virheitä arvioinnissa.

Seurantajärjestelmät

Toimiva ja ajantasainen seurantajärjestelmä on välttämätön tutkintojen myöntämisen laadunvarmistuksessa. Suoritteiden seurannan lisäksi on tärkeää seurata myös

suoritteiden arvosanajakaumaa. Myös opiskelijoiden työllistymistä ja jatko-opintoihin pääsyä tulee seurata, koska ne vaikuttavat jatkossakin rahoitukseen.

Opiskelijoiden itsearviointi

Opiskelijoiden oman osaamisen kehittymisen arviointitaidot on tarpeen varmistaa. Tutkinnon laadunvarmistuksen kannalta on tärkeää myös se, ovatko opiskelijat itse sitä mieltä, että heidän osaamisensa vastaa työelämässä tarvittavaa osaamista, jotta he voivat pärjätä työelämässä.

Opetushallitus
www.oph.fi

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union